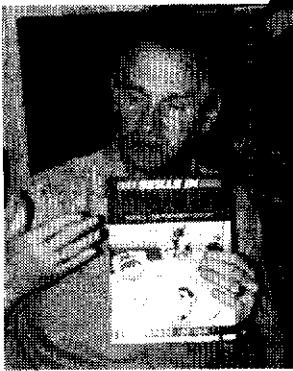

گفت و گو: مسعود جوادیان
جمشید نوروزی

گفت و گو با دو معلم تاریخ از انگلستان

آموزش تاریخ در انگلستان؛

اشاره

اوایل اردیبهشت ماه سال جاری، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی میزبان گروهی از دست اندرکاران برنامه ریزی درسی انگلستان بود. خوشبختانه دو نفر از مدرسان کارگاه آموزشی آشنایی با برنامه درسی ملی انگلستان، دکتر یان کولویل و خانم گلاقر، سابقه تدریس و آموزش تاریخ داشتند. این فرصت را غنیمت شمردیم و در کنار برنامه های فشرده کارگاه توانستیم گفت و گوی کوتاهی با آنان داشته باشیم. این گفت و گو در دفتر گروه تاریخ انجام شد و سرکار خانم سلیمانی، زحمت ترجمه مطالب را برعهده داشتند.

جوادیان: ضمن تشکر از وقتی که استادان محترم در اختیار ما قرار دادند، ابتدا از خانم گلاقر خواهش می کنم که تحصیلات، شغل و آثارشان را معرفی فرمایند.

گلاقر: من در حال حاضر، در زمینه برنامه ریزی درسی ملی در «ویلز» کار می کنم، ولی قبلاً معلم تاریخ بودم؛ کاری که خیلی دوست داشتم و اعتقاد دارم که یکی از کارهای مهم، تدریس تاریخ است. تحصیلات دانشگاهی من در رشته تاریخ است. شغل قبلی من خیلی حساس بود. تدریس تاریخ در کشوری که فراز و نشیب های تاریخی زیادی داشته، از حساسیت و اهمیت زیادی برخوردار است. در ویلز چند کتاب درسی نوشته ام. حتی یک کتاب راهنمای معلم تهیه کرده ام که در آن گفته ام، چه طور می توان در

جامعه ای که دچار چالش ها و بحران های تاریخی زیادی بوده است، تاریخ تدریس کرد. در این کتاب نوشته ام که معلمان تاریخ باید با بسیاری از مسائل و موضوعات تاریخ به صورت دموکراتیک برخورد کنند. این کتاب برای استفاده معلمان تاریخ دیگر کشورها به چند زبان (از جمله زبان روسی و لیتوانی) ترجمه شده است. جوادیان: از آقای دکتر یان کولویل نیز خواهش می کنم که تحصیلات، شغل و آثارشان را معرفی کنند.

کولویل: من در برنامه ریزی درسی ملی انگلستان کار می کنم. در آنجا مسؤلیت قسمتی هم به عهده من هست. همچنین، کارهای مربوط به درس تاریخ آنجا را انجام می دهم. قبلاً هم معلم تاریخ بودم. تحصیلات دانشگاهی ام دکترای رشته تاریخ است. رساله ام نیز در مورد تاریخ انگلستان و روابط این کشور با اروپاست. الان در چند جا که در مورد برنامه ریزی درسی کار می کنند، مشغول کار هستم. در ارتباط با برنامه ریزی درسی انگلیس، چندبار به جاهای گوناگون، از جمله به ویلز (در سال های ۱۹۹۵، ۱۹۹۸ و ۲۰۰۰)، دعوت شده ام و با آنان در این زمینه کار کرده ام. یک کتاب در مورد آموزش تاریخ در مقطع «GCSE» دارم، مقاله ای در زمینه لحاظ کردن ابعاد گوناگون تاریخ اروپا در برنامه درس تاریخ و برنامه

درسی انگلستان نوشته‌ام و همچنین، کتابی درباره چگونگی استفاده از منابع تاریخی نگاشته‌ام.

جوادیان: از استادان محترم خواهش می‌کنم که بفرمایند، درس تاریخ در برنامه درسی انگلستان و مقاطع گوناگون تحصیلی چگونه ارائه می‌شود.

گلاقر: در برنامه درسی انگلستان، از ۵ سالگی تا ۱۴ سالگی خواندن تاریخ اجباری است؛ البته می‌کوشند در سنین پائین، موضوعاتی را برای بچه‌ها در نظر بگیرند که هم جذاب و جالب توجه باشند و هم درک آن‌ها برایشان ممکن باشد. تقریباً از ۱۱ تا ۱۴ سالگی، بحث‌های جدی‌تری مطرح می‌شود که دیگر مثل بحث‌های تاریخی دوران بچگی نیست. آموزش تاریخ از ۱۴ سالگی به بعد، یعنی تا زمانی که دانش‌آموزان امتحان GCSE (امتحان دیپلم) را بدهند و به «A.Level» (دوره پیش دانشگاهی) بروند، اختیاری است. کسانی که می‌خواهند به دانشگاه بروند، در مدرسه می‌مانند تا امتحان A.Level را بدهند و از این طریق راه رفتن به دانشگاه را طی کنند. از ۱۴ سالگی به بعد، دانش‌آموزان با انواع و اقسام تاریخ، تعریف‌های متفاوت از تاریخ و داستان‌های تاریخی آشنا می‌شوند. در آموزش تاریخ مدرسه‌ها سعی می‌شود، دانش‌آموزان تفکر انتقادی پیدا کنند و نسبت به مندرجات کتاب‌های تاریخ حساس شوند، آن‌ها را نقد کنند و بگویند که با کدام نظریه و کتاب بیش‌تر موافقت.

یان کولویل، در انگلستان نیز این مشکل وجود دارد. ممکن است در دبیرستان، معاون مدرسه تاریخ تدریس کند، یا این که در دوره ابتدایی، معلم‌هایی که اصلاً تاریخ نخوانده‌اند، آن را تدریس کنند. این مشکلات را به دلیل نیاز و ضرورت، ما هم داریم

این وضع در انگلستان هم وجود دارد، یا این که همه معلمان تاریخ، تحصیل‌کرده تاریخ هستند؟

یان کولویل: بله، در انگلستان نیز این مشکل وجود دارد. ممکن است در دبیرستان، معاون مدرسه تاریخ تدریس کند، یا این که در دوره ابتدایی، معلم‌هایی که اصلاً تاریخ نخوانده‌اند، آن را تدریس کنند. این مشکلات را به دلیل نیاز و ضرورت، ما هم داریم.

جوادیان: این کتاب‌هایی که ملاحظه می‌کنید مجموعه‌ای از کتاب‌های درسی تاریخ انگلستان هستند که از چند سال پیش در اختیار ما قرار دارند. آیا این کتاب‌ها هنوز در انگلستان تدریس می‌شوند یا کتاب‌های درسی شما، اخیراً تغییرات اساسی کرده‌اند؟

یان کولویل: کتاب‌ها قدری عوض شده‌اند و کتاب‌های جدیدی آمده‌اند، ولی روش ارائه تاریخ تغییر نکرده و یکی است. نویسنده این همان کتاب‌ها، آقای پرشوتر، هنوز در این زمینه کار می‌کند و کتاب‌های جدیدی نوشته است. تقریباً روش کلی ارائه مطلب همان است و عوض نشده، ولی محتوای کتاب‌ها جدیدتر شده است.

گلاقر: اگر به مندرجات کتاب‌های آقای پرشوتر دقت کرده باشید، می‌بینید که نظرات متفاوتی درباره موضوعات تاریخی در کتاب‌های درسی آمده است. این باعث می‌شود که بچه‌ها در مورد مطالب تاریخی بیندیشند و این نظرات را با سایر نظرات مقایسه کنند.

یان کولویل: در برنامه درسی انگلستان سعی شده است، معلمان فقط اطلاعاتشان را به مخاطبان انتقال ندهند و دانش‌آموزان، قدری هم به صورت مهارتی با مطالب برخورد کنند. ولی این بدان معنی نیست که ارائه دانش و آگاهی را کاملاً کنار بگذاریم و بگوئیم آموزش فقط باید به صورت مهارت محوری باشد. به هر حال، ابتدا باید به دانش‌آموزان اطلاعات و دانش ارائه شود تا بتوانند آن‌ها را مهارتی کنند.

جوادیان: برای آموزش تاریخ در دبیرستان، از چه شیوه‌هایی استفاده می‌کنید؟ توصیه شما به معلمان تاریخ چیست؟ چگونه باید تدریس کرد تا بچه‌ها به تاریخ علاقه‌مند شوند؟

یان کولویل: در درس تاریخ هم مثل همه درس‌های دیگر، معلمان از روش‌های گوناگونی برای آموزش بهره می‌برند. امروزه خیلی از معلمان تاریخ انگلستان، به آموزش تاریخ از طریق رایانه و «IT» ر آورده‌اند. آنان سعی می‌کنند سر کلاس تاریخ، فیلم‌های ویدئویی به بچه‌ها نشان دهند. به این ترتیب، به استفاده از دستگاه‌های تکنیکی گرایش پیدا کرده‌اند. معمولاً معلمان تلاش می‌کنند، به بچه‌ها کارتون یا فیلم‌های تاریخی نشان دهند و آن‌ها را به موزه‌ها و جاهای تاریخی ببرند؛ که البته این گونه فعالیت‌ها به ندرت اتفاق می‌افتند و معمولاً از روش‌هایی استفاده می‌کنند که

یان کولویل: در مورد آموزش تاریخ یک نکته خوب و یک نکته بد وجود دارد. نکته خوب این که تقریباً همه معلمان، تاریخ را دوست دارند، ولی ترجیح می‌دهند، این درس را معلمان تاریخ درس

بدهند. همچنین، بچه‌ها به تاریخ علاقه دارند و دوست دارند یاد بگیرند. ولی یک نکته بد و مشکل هم در این جا وجود دارد. این که بعضی از مسؤولان آموزشی، با توجه به حساسیتی که به درس‌های دیگر (مثل علوم و ریاضی) دارند، احساس می‌کنند وقتی که برای تاریخ گذاشته‌اند، زیاد است. بنابراین سعی می‌کنند، ساعت‌های تاریخ را کم‌تر کنند و هر چه که ما می‌گوئیم این ساعت باید بیش‌تر شود، مخالفت می‌کنند.

جوادیان: در کشور ما کسانی که تاریخ درس می‌دهند، ممکن است تحصیل‌کرده تاریخ باشند و یا به دلیل کمبود معلم، تحصیل‌کرده تاریخ نباشند. در این صورت امکان دارد، به جای تحصیل‌کرده تاریخ، معلم ادبیات یا هر رشته دیگری تاریخ را تدریس کند. آیا

بدانند. با توجه به این توضیحات و میزان پیشرفت دانش آموزان، معلم تشخیص می دهد که چه کسی قبول است.
جوادیان: یعنی قضاوت با معلم است.

یان کولویل: بله، فقط معلم قضاوت می کند. ارزشیابی و امتحان به صورت سراسری یا استانی و توسط مراجع بیرون از مدرسه انجام نمی شود. البته این امر محدود به قبل از ۱۴ سالگی است.
جوادیان: با توجه به این که در ارزشیابی، معلم اختیار دارد، آیا احتمال دارد که خانواده ها معلم را تحت تأثیر قرار دهند و به نوعی در معلم نفوذ کنند تا بچه هاشان در درس ها قبول شوند.

یان کولویل: تا قبل از ۱۴ سالگی اصلاً به این شکل نیست که معلم بیاید و به بچه ها بگوید که در این درس قبول شده اند یا رد شده اند. اصلاً قبول یا رد شدن وجود ندارد. فقط معلم قضاوت می کند که سطح یادگیری دانش آموز در درس های گوناگون مانند تاریخ چه قدر است؛ یعنی چه قدر درک از تاریخ داشته است. حتی ممکن است میزان یادگیری یک دانش آموز هم زیاد نباشد. بسته به آنچه که معلم ها گزارش می کنند، وضع تحصیلی دانش آموزان در گزارشات مدرسه ثبت می شود. اما وقتی که به پایه های بالاتر

می روند و می خواهند تاریخ را ادامه دهند،

مدرسه این ها را بررسی می کند. البته حتی اگر سطح آن ها مناسب نباشد، جلوی ورود آنان به پایه های بالاتر را نمی گیرند و اگر دوست داشته باشند، می توانند ادامه بدهند و درس تاریخ را بخوانند.

گلاقر: ممکن است دانش آموزی در

دوره های قبل از ۱۴ سالگی، درس تاریخش زیاد خوب

نباشد، با این حال مانع ورود او به دوره های بالاتر نمی شوند. بعد از ۱۴ سالگی، دانش آموزان خیلی جدی تر درس ها را دنبال می کنند. معمولاً در درس های گوناگون (از جمله تاریخ برای بعد از ۱۴ سالگی) دوره ها و امتحاناتی را می گذرانند؛ به خصوص GCSE که امتحان دیپلمشان است و زمانی در آن شرکت می کنند که بخواهند دیپلم بگیرند. وقتی که این دوره ها را می گذرانند، در دو سطح ارزیابی می شوند؛ یکی کاری که در طول دوره انجام می دهند که معمولاً به آن می گویند کار ترم یا دوره، و یکی هم امتحان نهایی.

جوادیان: منظور از کاری که فرمودید، تحقیق است؟

یان کولویل: معمولاً کار ترم، تحقیق و مقاله نویسی است. یکی از کارهایی که خود من انجام دادم این بود که بچه ها را به یک سایت اینترنتی معرفی کردم. بچه ها باید به سایت می رفتند و توصیفش می کردند؛ باید می نوشتند که آن سایت چه بود و چه نبود. کارهایی را که بچه ها می آوردند، معلم تصحیح می کنند. سپس

دانش آموزان داخل کلاس باشند. معلمان از اینترنت خیلی زیاد استفاده می کنند و می کوشند، از مطالبی که در زمینه تاریخ در اینترنت وجود دارند، نهایت بهره را ببرند.

گلاقر: کاری که ما الان انجام می دهیم و پیشنهاد می کنیم معلمان هم انجام دهند، تقویت تفکر انتقادی در بچه هاست. توصیه می کنیم، هنگام استفاده از شیوه ها و ابزارهای گوناگون، این گونه تفکر را در دانش آموزان تقویت کنند. از جمله می توانید، پس از دیدن یک نمایشنامه، فیلم سینمایی یا یک کارتون با دانش آموزان، به نقد و بررسی آن بنشینند.

ممکن است معلمان از فیلم های برکت هارت، یا مل گیسون استفاده کنند که در مورد شمشیرزنی تاریخی است؛ یا مثلاً از فیلم های تاریخی که در مورد ایرلند ساخته شده اند. همچنین، ممکن است فیلمی را نشان دهند که در مورد حضرت مسیح داریم و خیلی هم بحث انگیز شده است. یا امکان دارد دانش آموزان، خودشان این نوع فیلم ها را ببینند و معلمان از آنان بخواهند که نقدشان کنند.

جوادیان: دبیران تاریخ انگلستان در دوره متوسطه، از نظر درآمد و تأمین معاش و نیز از نظر منزلت اجتماعی چه وضعی دارند؟ آیا با معلمان دیگر (مثلاً زبان و ریاضی) برابر هستند یا نه؟

یان کولویل: همین اواخر یکی بودند و تفاوتی با هم نداشتند، ولی بعد از این که کمبود معلم در بعضی از درس ها (مانند ریاضی) به وجود آمد، برای این قبیل درس ها سیاست خاصی را در پیش گرفتند که به موجب آن، حقوق بیش تری دریافت خواهند کرد. الآن اجرای این سیاست را شروع کرده اند و حتی اولین پرداخت ها انجام شده است.

جوادیان: امتحان و ارزشیابی درس تاریخ چگونه است؟ کتاب درسی در این مورد چه موقعیتی دارد؟ آیا معلمان باید کتاب های درسی را تا آخر ترم یا سال تحصیلی تمام کنند؟ در مورد امتحان دانش آموزان، وضع چگونه است؟ آیا فقط یک کتاب ملاک است یا نه؟

گلاقر: نه، معلمان برای تدریس تاریخ فقط یک کتاب ندارند. حق انتخابشان خیلی زیاد است و می توانند از منابع زیادی استفاده کنند.

جوادیان: آیا تمام آنچه معلم انتخاب می کند، دانش آموز باید شب امتحان بخواند؟ ملاک موفقیت دانش آموز در این درس چیست؟

یان کولویل: برای سطح های گوناگون زیر ۱۴ سال، شاید امتحانات تاریخ زیاد جدی گرفته نشوند؛ زیرا امتحانات در داخل خود مدرسه برگزار می شوند و خود معلم امتحان می گیرد. امتحان هم به این شکل نیست که نمره ملاک باشد. با توجه به انتظارات و هدف هایی که (در برنامه درسی انگلستان) برای هر سطح داریم، مشخص است که دانش آموزان در هر سطح چه قدر باید تاریخ

به هر حال، ابتدا باید به دانش آموزان اطلاعات و دانش ارائه شود تا بتوانند آن ها را مهارتی کنند

انگلستان از قدمت و پویایی خاصی برخوردار است. با توجه به این امر، آیا آموزش تاریخ در دانشگاه‌های انگلستان، مقوله‌ای جاافتاده، پیشرفته و قابل توجه است؟ در صورت مثبت بودن جواب، این سؤال مطرح می‌شود که آیا توجه دانشگاه‌های انگلستان

به آموزش تاریخ، موجب بهبود آموزش تاریخ مدرسه‌ها شده است؟ به نظر می‌رسد که مهمانان محترم، در زمینه تاریخ آموزش تخصصی نداشته‌اند و تحصیلات عمومی دارند. در واقع به صورت تجربی در آموزش تاریخ کار کرده‌اند، در حالی که با شنیده‌های قبلی گمان می‌کردیم، بیش تر افرادی که به برنامه‌ریزی درسی تاریخ و یا تألیف کتاب‌های درسی تاریخ مشغولند، از تحصیلات دانشگاهی در زمینه آموزش تاریخ برخوردار هستند. در هر حال، این سؤال هم مطرح است که آیا متخصصان دانشگاهی آموزش تاریخ، در مجموعه‌های اداری که به امر برنامه‌ریزی درسی تاریخ می‌پردازند، حضور دارند یا نه؟

یان کولویل: در دوره ابتدایی، معلمان ما نه تنها دوره آموزش تاریخ ندیده‌اند، بلکه ممکن است درس‌های معلمی تاریخ را هم نخوانده باشد، ولی تاریخ تدریس کنند. اما در دوره دبیرستان وضع متفاوت است. معلمان این مقطع، حتماً باید فارغ‌التحصیل رشته تاریخ باشند و در زمینه آموزش تاریخ هم دوره‌هایی دیده باشند؛ یعنی معلمان دبیرستان در مورد چگونگی آموزش تاریخ، آموزش‌هایی را می‌گذرانند.

نوروزی: پس در مجموعه‌های اداری و برای برنامه‌ریزی، استادان و متخصصان آموزش تاریخ حضور دارند.

یان کولویل: بله. خود من در دانشگاه «پرستول» دوره آموزش تاریخ دیده‌ام و با شیوه‌ها و چگونگی تدریس تاریخ آشنا شده‌ام. این آموزش‌ها را توسط دو تن از استادان آن دانشگاه دیده‌ام که البته یکی از آن‌ها الان دیگر زنده نیست، ولی دیگری که زنده است، معمولاً مقالاتی در مورد تدریس تاریخ چاپ می‌کند. در حال حاضر، کسی که خیلی معروف است، بان لی است که در زمینه آموزش تاریخ بسیار فعالیت می‌کند و در یک مؤسسه آموزشی در لندن اشتغال دارد.

گلاقر: من هم اخیراً با خانمی به نام کریستین کنسل، یکی از بهترین معلمان که دیگر به معلمان چگونگی تدریس تاریخ را آموزش می‌دهد، در قیرس بودم. این فرد در انگلستان مجله آموزش تاریخ را چاپ می‌کند. اگر خواستید کسی را دعوت بکنید که به معلمان چگونگی تدریس تاریخ را آموزش دهد، به این شخص مراجعه کنید.

جوادیان: از این که لطف کردید و دعوت ما را برای مصاحبه با وجود خستگی ناشی از برگزاری کارگاه آموزشی پذیرفتید، تشکر می‌کنم.

معلم این کار را برای مرجع بالاتر (یا به اصطلاح برد امتحانی) می‌فرستد. آن مرکز هم، کار را دوباره تصحیح می‌کند و می‌بیند آیا نظری که معلم داشته و تصحیحی که کرده، درست بوده است یا خیر.

نوروزی: در امر آموزش تاریخ، تألیف کتاب درسی و تدریس تاریخ، حکومت انگلستان تا چه حد تأثیرگذار است؟

گلاقر: دولت اصلاً دخالتی ندارد. خود من کتابی در زمینه مشکلات تاریخی و داخلی ویلز نوشته‌ام. از جمله در مورد کاتولیک‌ها و پروتستان‌ها، گذشته تاریخی و دیدگاه‌هایشان مطالبی بیان کرده‌ام. موقع نوشتن این مطالب خیلی می‌ترسیدم که سیاستمداران بانفوذ به مطالبی که نوشته‌ام، اعتراض کنند؛ اما هیچ اتفاقی نیفتاد. در انگلستان بنا را بر این گذاشته‌اند که هر کسی نظر خودش را در زمینه تاریخ بگوید. نظرات متفاوت را با هم مقایسه کنند و همه می‌توانند تاریخ را آن‌گونه‌ای نقل کنند که دوست دارند. حتی بعضی از کشورها رنگ‌هایی برای اقوام تاریخی و قومیت‌ها خودشان دارند؛ مثلاً رنگ کاتولیک‌ها سبز و رنگ پروتستان‌ها نارنجی است. می‌خواستم رنگ کتاب خود را سبز و نارنجی بگذارم، ولی کسی که قرار بود کتاب من را چاپ کند، خیلی نگران بود. به خاطر همین، رنگ مورد نظر مرا تغییر داد و رنگ خاکستری و سورمه‌ای را لحاظ کرد. البته در انگلستان گاهی سیاستمداران به اظهارنظرهای منتقدانه در این خصوص می‌پردازند و مصاحبه‌هایی در روزنامه‌ها انجام می‌دهند. از جمله می‌گویند که در خود انگلستان، تاریخ انگلستان برای بچه‌ها به خوبی تدریس نمی‌شود.

یان کولویل: ما حدود

۵۰ ناشر کتاب درسی

داریم و این‌ها انواع

کتاب‌های درسی (از

جمله تاریخ) را چاپ

می‌کنند و ما با آن‌ها در

تماس هستیم؛ این ناشران

معمولاً سعی می‌کنند،

کتاب‌هایشان را براساس

برنامه درسی چاپ کنند تا

معلم‌ها بتوانند از آن‌ها

استفاده کنند. کیفیت

است، اما مهم‌ترین نکته

مورد نظر آن است که کتاب براساس برنامه درسی طراحی و تدوین

شود، تا کتاب خریدار داشته باشد. در این زمینه بین خود ناشران

رقابت شدیدی وجود دارد.

نوروزی: در انگلستان ارائه تاریخ محلی و ملی چگونه است؟

در جاهایی چون ویلز، آیا مدرسه‌ها مجاز هستند علاوه بر توجه به

تاریخ ملی، تاریخ محلی خودشان را هم ارائه کنند؟

یان کولویل: معمولاً در مدرسه‌های انگلستان، تاریخ محلی،

تاریخ ملی و تاریخ جهانی مورد توجه قرار می‌گیرد.

نوروزی: تربیت معلم‌های تاریخ انگلستان، چگونه است؟

شنیده‌ایم، در بین کشورهایی که در زمینه آموزش تاریخ کار کرده‌اند،

گلاقر در انگلستان بنا را بر این گذاشته‌اند که هر کسی نظر خودش را در زمینه تاریخ بگوید. نظرات متفاوت را با هم مقایسه کنند و همه می‌توانند تاریخ را آن‌گونه‌ای نقل کنند که دوست دارند

کتاب هم مهم

مورد نظر آن است که کتاب براساس برنامه درسی طراحی و تدوین

شود، تا کتاب خریدار داشته باشد. در این زمینه بین خود ناشران

رقابت شدیدی وجود دارد.

نوروزی: در انگلستان ارائه تاریخ محلی و ملی چگونه است؟

در جاهایی چون ویلز، آیا مدرسه‌ها مجاز هستند علاوه بر توجه به

تاریخ ملی، تاریخ محلی خودشان را هم ارائه کنند؟

یان کولویل: معمولاً در مدرسه‌های انگلستان، تاریخ محلی،

تاریخ ملی و تاریخ جهانی مورد توجه قرار می‌گیرد.

نوروزی: تربیت معلم‌های تاریخ انگلستان، چگونه است؟

شنیده‌ایم، در بین کشورهایی که در زمینه آموزش تاریخ کار کرده‌اند،